

"וענית ואמרת" - בקול רם

מקרא ביכורים בקול רם כדי לכלול את הפירות שיצאו מגלותם במעמקי אדמה לגאולת צמיחתם

בפרשתנו פרשת כי תבוא דבר בעתו מה טוב להתבונן, על שתי מצוות הכלולות במצות ביכורים, מצוה אחת היא הבאת מנחת ביכורים לפני ה' בבית המקדש, כמו שכתוב (דברים כו-א):

"והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך ושמת בטנא, והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם. ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו, הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו".

המצוה השניה היא "מקרא ביכורים", שצריך בעל השדה לקרוא בשעת הבאת ביכורים הפסוקים הללו (שם ה):

"וענית ואמרת לפני ה' אלקיך, ארמי אובד אבי וירד מצרימה... וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה, ונצעק אל ה' אלקי אבותינו, וישמע ה' את קולנו, וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו. ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים, ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש, ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה', והנחתו לפני ה' אלקיך והשתחוית לפני ה' אלקיך".

בהשקפה הראשונה הדבר מפליא מאד, כי הן אמת שהמביא ביכורים מפירות ארץ ישראל צריך להודות לה', שנתן לנו ארץ זבת חלב ודבש לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אולם לשם מה נצטווה לפרט את סדר קורות הדורות, הכלול מהחוט המשולש, שלשה שלבים במצבם של ישראל עד שנכנסו לארץ:

השלב הראשון הוא הירידה לגלות מצרים: **"ארמי אובד אבי וירד מצרימה"**, והסבל הרב שסבלנו שם: **"וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו**

עלינו עבודה קשה". השלב השני הוא, היציאה והגאולה מגלות מצרים: **"ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה"**. השלב השלישי הוא הכניסה לארץ ישראל: **"ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש"**.

עוד ראוי להתבונן על מה שכתוב: **"וענית ואמרת לפני ה' אלקיך"**. ופירש רש"י: **"וענית לשון הרמת קול"**. וצריך ביאור מהו הענין שצריך לומר מקרא ביכורים בקול רם. זאת ועוד, מהו פירוש הכתוב: **"וענית ואמרת"**, משמע שיש מישהו שקורא אליו, והוא עונה בקול רם את הפרשה של מקרא ביכורים, ובכן מי הוא זה שקורא אשר אליו הוא עונה.

**שירת החיטים:
"ממעמקים קראתיך ה'"**

פתח דברינו יאיר לבאר הענין בזה בהקדם לבאר מה שמצינו בפרק שירה (פרק שלישי): **"שיבולת חיטים אומרת (תהלים קל-א) שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'".** ונראה לפרש הכוונה בזה בדרך הפשט, על פי מה שמצינו כי אחרי שחטא אדם הראשון בעץ הדעת נתקלה האדמה, כמו שכתוב (בראשית ג-ז): **"ארורה האדמה בעבורך בעיצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בזיעת אפך תאכל לחם"**.

לכן כאשר זורע אדם חיטים באדמה, הרי הם מתפללים לה' ממעמקי האדמה, שהקוצים והדרדרים לא יצליחו למנוע את צמיחתן, ואחרי שזכו לצמוח ולצאת מבטן האדמה כעובר היוצא ממעי אמו, אומרת שיבולת החיטים שירה לה': **"שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'"**, להודות לה' על שקיבל את קריאותיה כאשר עדיין היתה במעמקי האדמה, ומתפללת גם על העתיד: **"ה' שמעה בקולי תהינה אזניך קשובות לקול תחנוני"**, שתזכה להשלים את צמיחתה כדי למלא את התפקיד שהטיל עליה הקב"ה להזין את בני העולם.

יש להוסיף תבלין לבאר ענין זה ביתר שאת, על פי מה שמסופר על הצדקת המלומדת הרבנית מלכה ע"ה אשת כ"ק אדמו"ר מרן השר שלום מבעלזא זי"ע, שדרכה בקודש היתה לחלק בעצמה מזון לכל האורחים החסידים שבאו להסתופף בצל קדשו של בעלה. והנה פעם ראתה אחד מהחסידים שחטף את הברכה בלי כוונה, ואכל בשקיקה לשובע נפשו.

אמרה לו הרבנית תוכחת מוסר: התבונן נא כמה הרפתקאות עברו על החיטים מאז שנזרעו באדמה, עד שזכו להגיע על שלחנו של איש ישראל. אחרי שזורעים אותן באדמה הן מתפללות לה', שיוריד עליהן מן השמים גשמי ברכה כדי שיצליחו לנבוט ולצמוח. כשהן זוכות לפרוץ את חומת האדמה ולצאת לאוויר העולם, הן מתפללות לה' שלא ישלטו בהן התולעים ויאכלו אותן.

אחר כך הן מתפללות לה' מסבב כל הסיבות, שיזכו להגיע לבית של איש ישראל ירא שמים, שיטחן אותן לקמח טוב לאפיית לחם ושהלחם יצא ראוי לאכילה. פסגת שאיפתן היא שיברך על הלחם בכוונה ויתקן את כל ניצוצות הקדושה הטמונים בהן. הרבנית סיימה את תוכחתה לאותו חסיד: ראה נא ראה, כי אחרי כל התלאות והתפלות שעברו על גרעיני החיטים, עד שזכו סוף סוף שאפו מהם לחם שעלה על שלחן של יראי ה', והנה אתה בא וחוטף את הברכה בלי כוונה ומקלקל הכל...

הנה כי כן הרווחנו להבין השירה שאומרת שיבולת החיטים, אחרי שזכתה לצאת ממעמקי האדמה בזכות התפלה שהתפללה בהיותה במעמקי האדמה: **"שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'**, אדני שמעה בקולי תהינה אזניך קשובות לקול תחנוני" - שתשמור עלי בדרך המפותלת מלאת הסכנות שאני צריכה לעבור, עד שאזכה שיאפו ממני לחם הראוי לעלות על שלחן איש ישראל, שיברך עלי בכוונה גדולה.

על פי האמור יומתק להבין מה שכתוב: "וענית ואמרת", ופירש רש"י: "לשון הרמת קול". הביאור בזה, כי לרש"י היה קשה לשון "וענית" למי עונים, לכן פירש רש"י שהיא לשון "הרמת קול", כי המביא ביכורים צריך לומר הודאה גם עבור ניצוצי הקדושה שבתוך פירות הביכורים, שהם משתוקקים לומר שבח והודאה לפני הקב"ה, ועל כך אומר הפסוק: "וענית" לניצוצות הקדושה "ואמרת" בהרמת קול, כי אתה אומר מקרא ביכורים גם עבורם.

ועתה נפרט איך כל מה שנזכר במקרא ביכורים שייך גם אצל פירות השדה: "וענית ואמרת לפני ה' אלקיך, ארמי אובד אבי וירד מצרימה", והנה גם גרעיני הפירות ירדו בגלות מצרים במעמקי האדמה, על ידי לבן הארמי שהוא הנחש הקדמוני שהחטיא את אדם וחווה, כמבואר ב"שערי אורה" (שער העשירי): "והנה נחש הקדמוני הנמשך מכוח לבן הארמי, הטיל פגם בלבנה על ידי אדם הראשון".

ומקור הדבר בזהוהר הקדוש (פרשת בהר קיא): כי יעקב אבינו הוציא את רחל ואת לאה: "מן לבן הארמי הנחש". ועל ידי זה נתקללה האדמה ומאז צריך הרבה עמל לסלק את הקוצים מן הכרם.

"וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה". וכן על גרעיני הפירות עוברים עינויים קשים, מצד כל מיני רוחות רעות הפועלות לקלקל את צמיחת הפירות. "ונצעק אל ה' אלקי אבותינו, וישמע ה' את קולנו, וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו". וכן גרעיני הפירות צועקים ממעמקי האדמה אל ה' בבחינת: "ממעמקים קראתיך ה'", שיזכו לצמוח ולצאת מאפילת האדמה לאור גדול.

"ויוציאונו ה' ממצרים ביד חזקה וזרוע נטויה ובמורא גדול ובאותות ובמופתים". כך מוציא הקב"ה את גרעיני הפירות מהגלות במעמקי האדמה, כאשר הם זוכים לצמוח ולצאת לאוויר העולם. "ויביאונו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש", וכן הפירות זוכים לבוא למקום קדוש לבית המקדש, "ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה', והנחתו לפני ה' אלקיך והשתחוית לפני ה' אלקיך".

האדם הוא שליח ציבור של הפירות היהדות לה' על גאולתם

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה גדלו מעשי ה' מאד עמקו מחשבותיו, שציונו לקיים מצות מקרא ביכורים להודות לה' בבית המקדש על מנחת הביכורים, כי כאשר נתבונן נראה שכל שלשת השלבים שאנו מזכירים במקרא ביכורים: הירידה לגלות מצרים, היציאה והגאולה ממצרים והכניסה לארץ ישראל, שייכים גם בפירות שמהם אנו מביאים ביכורים לה', כי גם הם עברו את שלשת השלבים הללו.

הא כיצד, השלב הראשון כנגד גלות מצרים הוא, כאשר נזרעו גרעיני הפירות במעמקי האדמה, שאז הם נמצאים במיצר האדמה שנתקלה בחטא עץ הדעת, והם מחכים בכיליון עינים לגשמי ברכה שירדו מן השמים, כדי שיוכלו לצמוח ולצאת מגלותם במעמקי האדמה. השלב השני של גאולתם כנגד הגאולה מגלות מצרים הוא, כאשר הקב"ה מוציא אותם ממעמקי האדמה לאוויר העולם. השלב השלישי כנגד כניסת ישראל לארץ ישראל הוא, כאשר אדם מביא את ראשית פרי האדמה ביכורים לה' בבית המקדש.

כאשר נתבונן עוד נראה, כי כמו שהוציא הקב"ה את ישראל מגלות מצרים בזכות צעקתם אל ה', כמו שכתוב (שמות ב-כג): "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב". כן גרעיני החיטים בזכות צעקתם לה' במעמקי האדמה: "ממעמקים קראתיך ה'", מוציא אותם הקב"ה ממעמקי הגלות בבחינת גאולת מצרים.

והנה כאשר אדם מביא מנחת ביכורים לה', הרי ניצוצות הקדושה אשר בפירות הללו אינם יכולים להודות לה' בדיבור, כי לא שייך אצלם דיבור ממש כי אם קול לפי בחינתם, לכן צוה הקב"ה על המביא ביכורים שיודה לה' על כל מה שעבר עלינו מגלות מצרים עד שנכנסנו לארץ ישראל, כדי שיוכח לכלול בהודאתו זו גם את ניצוצי הקדושה שבפירות, שגם עליהם עבר כל מה שעבר עלינו.

**ישוב הפליאה: מהו הקשר בין:
"ארמי אובד אבי וירד מצרימה..."**

**וירעו אותנו המצרים"
למנחת ביכורים**

*****

שירת החיטה:

**"ממעמקים קראתיך ה'",
ממעמקי האדמה היא מתפללת
שתצמוח ותצא לאוויר העולם**

*****

**הרבנית מלכה על המסע הקשה
וההשתוקקות של הצמחים
שאישי ישראל יברך עליהם
בכוונה לתקנם**

*****

**במקרא ביכורים אנו מזכירים
גלות מצרים וגאולה,
כי גם גרעיני המאכל עוברים
דרך של גלות וגאולה**

*****

**הצמחים במצר האדמה
הם בבחינת גלות מצרים,
וכאשר הם יוצאים לאוויר העולם
הרי זה בבחינת גאולה**

*****

**כמו שיצאו ישראל ממצרים
בזכות צעקתם לה',
כך מתגלים הצמחים בזכות
תפלתם: "ממעמקים קראתיך ה'"**

יומתק לבאר לפי זה מה שתיקנו חכמינו ז"ל לברך על הלחם: "המוציא לחם מן הארץ", כי בכך לא רק שאנו מודים לה' על שנתן לנו לחם לאכול ולשבוע. אלא זאת ועוד, כי בברכה זו אנו בבחינת שליח ציבור לכל החיטים הכלולות בתוך הלחם, שיש להן השתוקקות גדולה לברך את ה', על שהוציאן מבטן האדמה ושמר עליהן בכל הדרך, עד שזכו לעלות כלחם על שלחן של איש ישראל, והרי אין להן יכולת לברך לה' בדיבור, לכן נעשים אנו להן לפה לברך גם במקומן: "המוציא לחם מן הארץ".